

és — Deuxième édition augmentée, publiée, avec un index méthodique, par Fernand BALDENSPERGER. Strasbourg, Trübner, 1904, in-8. XXVIII + 410 p. 1903. LOLIÉE, Frédéric. Histoire des littératures comparées. Des Origines au XXe Siècle. Paris, Delagrave, in-8. (Év nélkül.) XIII + 497 p. (Magyarországról és a magyar irodalomról több helyütt szól.) ZOLNAI BÉLA.

Green Samuel Swett. *The public library movement in the United States 1853—1893.* (Useful reference series. No. 8.) Boston, The Boston book company. 1913. (Ny. Riverdale Press, Brookline, Boston) 8-r. Arckép, VIII, 2, 336 l. Ára vászonborítékban 20 K.

Kevés könyvet vettünk oly nagy érdeklődéssel kezünkbe s tettünk le akkora csalódással, mint e munkát. A nagy érdeklődést bőven indokolja maga a tárgy: a modern könyvtári mozgalmakban világszerte vezető szerepre került amerikai könyvtárügy fejlődése, de indokolja szerző egyénisége is, aki ha nem is tartozik a mozgalom közismert főképviselői közé, mégis mint azok kortársa, bizalmasa s az amerikai könyvtárügy vezérkarának egyik tagja, a hivatottság minden külső jelével föl volt szerelve e vállalkozáshoz. A csalódást a könyv tárgyalásmódja idézte elő: azt hittük, hogy a felölelt korszak történeti fejlődését pragmatikusan s az eseményeket, törekvéseket, bizonyos szempontok szerint csoportosítva tárgyalja a szerző; hű és világos képet ad úgy a könyvtárügy külső térfoglalásáról, mint belső kialakulásáról, ismerteti az egyéni és helyi törekvések, valamint az egyetemes, kooperatív munka gyümölcseit, bemutatja egyes fázisaiban azokat a sajátos törekvéseket s berendezéseket, melyek az amerikai szabad könyvtárakra különösen jellegzetesek stb. GREEN ehelyett szűkszavú krónikás módjára jegyzi föl évről-évre az eseményeket, jobbára egy-egy könyvtáros-gyűlés köré csoportosítva. Az események belső kapcsolatát nem vizsgálja, horderejükkel alig törődik s minden perspektíva nélkül, egyforma egykedvűséggel, állítja egymás mellé a jelentéktelen epizódokat és döntő fontosságú jelenségeket.

Kiinduló pontul a «könyvtárak és más könyvészet iránt érdeklődők» 1853-ban New-York városában tartott háromnapos értekezlete szolgál, amelyen szerző, aki akkor még csak 16 éves volt, természetesen nem vehetett részt. Újabb összejeövetelt az amerikai könyvtárosok csupán 1876-ban tartottak: ekkor indult meg legelőkelőbb szakközlönyük, a *Library Journal* s ekkor alakult meg az együttműködést,

kölcsönös támogatást annyira előmozdító *American Library Association*. Az ezen két értekezés közé eső 23 esztendővel, vagyis a felőlelt korszaknak több mint felével, szerző 2—3 lapon végez.

Az egyes közgyűlésekről jobbára az egykorú hírlapi közlemények, első sorban a *Library Journal* beszámolóí alapján ír s olyankor, amikor nyomtatott források nem állnak rendelkezésre, a legérdemlegesebb dolgokat is pár szóval kénytelen elütni. Szerzőt memoriája úgy látszik csak a személyi dolgoknál nem hagyja cserben: azt több ízben bevallja, hogy erről vagy arról a vitáról, minthogy egykorú följegyzések nem publikáltattak, semmi közelebbit sem mondhat, ellenben ha valamelyik kolléga a *meeting* idején jegyben járt, a mézes heteket élvezte, vagy örvendetes családi esemény részesévé lön, arra mindig emlékszik és öreges bőbeszédűséggel számol be róla. Egy-egy főbb személyiség szokásairól, nevetéséről, gesztusairól többet tudunk meg, mint könyvtári munkájáról. Ez talán érdekli az amerikai kollégákat, de minket, akik nem a személyekre, hanem az általuk képviselt ügyekre vagyunk kíváncsiak, meglehetően hidegen hagy, sőt határozottan untat.

Szintúgy nem igen látjuk be, mit keres az amerikai könyvtárak történetében az 1877. londoni konferencia leírása, amelyen néhány amerikai kiküldött is részt vett. Szerző rendes szokásához híven itt se a kongresszus tanulságaira helyezi a fősúlyt, annak az amerikai fejlődésre gyakorolt esetleges befolyását pedig még csak nem is érinti — pedig ez volna az egyetlen szempont, mely indokolná az egész részletet — hanem annál bővebben rajzolja az oda- és visszautazás incidenseit, a különböző kirándulásokat, hivatalos és nem hivatalos bankettekét.

Ebbe a hibába az amerikai ülésekről szóló beszámolóknál is folyton beleesik. Így pl. a st.-louis-i konferencián Mary Salome CUTTER a könyvtárak vasárnapi nyitásáraól tartott előadást. A kit ezen Amerikában sokáig vitás kérdés érdekel, hiába szeretne valami érdemlegeset megtudni a CUTTER-féle felolvasásról: GREEN csak annyit árul el róla, hogy *«a thoroughly prepared reports»* volt. Viszont egy 28 személyből álló társaságnak ez értekezés alkalmából a Mississippifolyamon s a környékbéli városokban tett kirándulásával közel harmadfél lapot tölt meg s még ez olyan főbenjáró mozzanatra is kiterjed, *«that even in this early season of our visit the landscape was covered with dust.»* (185. l.)

Azt hisszük, e néhány szemelvény bőven indokolja a könyvről valott azon nézetünket, hogy szerző igen hiányosan oldotta meg föladatát s távolról sem nyújt az amerikai könyvtárügy virágzásának ezen

első korszakáról olyan képet, mely az érdeklődőket kielégíthetné. Legfeljebb csak annyiban hasznos, hogy egyik-másik könyvtári probléma első felbukkanásának idejét meghatározhatjuk belőle, de további kialakulásáról, a mellette és ellene kifejtett érvekről, tapasztalati következtetésekről a legtöbbször semmit sem hallunk. Az olyféle megállapítások, hogy a nyílt polc rendszert illetőleg *«it has come to be seen that greater precautions against loss, mutilation and displacement of books must be taken than the most sanguine enthusiasts foresaw»* (194. l.) a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak s akkor sincsenek kézzelfogható tényekkel igazolva, hanem, mint a jelen esetben is, pusztá kijelentések.

GULYÁS PÁL.

Peddie, Robert Alexander. *Fifteenthcentury books: A guide to their identification.* London, 1913. Grafton & Co. 89 l. Ára 5 Sh.

Szerző jelen kötetkéje, hasznos, mondhatnók nélkülözhetetlen segédeszköz mindazok részére, akik a könyvnyomtatás bölcsőkorával foglalkoznak. Részből magyarázatokkal kísérve adja a kérdésre vonatkozó gazdag irodalmat, mely a következőkép van csoportosítva: 1. Egyetemes művek. 2. Könyvtári katalogusok. 3. Nemzeti katalogusok. 4. Speciális bibliografiák. 5. Betűk. 6. Hasonmások. 7. Görög nyomtatás. 8. Héber nyomtatás. 9. Zene-nyomtatás. 10. Fa- és rézmetszetek. 11. Dúc-könyvek. 12. Egyleveles nyomtatványok. 13. Könyvillusztrálás. 14. Színes nyomás. 15. Térképek. 16. Kezdőbetűk. 17. Mesterjegyek. 18. Kolofo-nok. 19. Cimlapok. 20. Örjelek. 21. Kézjegyek. Ehhez járul 3 függelék, u. m. 1. nyomtatási helyek latin elnevezése; 2. egyes ősnymtatvány-gyűjtemények katalogusai; 3. a nyomdászat bölcsőkorának története városok szerint. Szerző teljességre törekedett, de pl. sem a M. N. Múzeum ősnymtatványainak a jegyzékét, sem FRANKÓI külön füzetben megjelent értekezését a budai nyomdáról, sem pedig a *Budai krónika* hasonmás-kiadását nem ismeri.

G. P.